

Portal Hipertansiyonlu Hastalarda Endoskopi Bulguları İle Ultrasonografi Bulguları Arasındaki İlişki

Dr. Osman ONAT, Dr. Selami SERHATLIOĞLU, Dr. Ali DEMİR, Dr. Emir DÖNDER,
Dr. Oğuz AYHAN, Dr. Reşat ÖZERCAN, Dr. Ahmet YILDIRIM

Özet: Bu çalışmada portal hipertansiyon tespit edilen 20 hastada endoskopik olarak tespit edilen özofagus varisleri ile ultrasonografik olarak gözlenen portal hipertansiyon bulguları arasındaki ilişki incelendi.

Karaciğerin fibrotik olduğu vakalarda özofagus varislerinin daha belirgin, portal ve splenik venin ise daha geniş olduğu gözlemlendi. Özofagus varisleri ile dalak büyüklüğü ($r: 0.511, p<0.05$), portal ven ($r: 0.471, p<0.05$) ve splenik ven çapı ($r: 0.589, p<0.01$) arasında anlamlı korelasyon olduğu görüldü. Ayrıca portal ve splenik ven çapları arasında da anlamlı korelasyon olduğu ($r: 0.511, p<0.025$) dikkati çekti. 20 vakanın altısında hafif, ikisinde orta derecede, birinde ise belirgin gastrit görünümü vardı. Geri kalan 11 vakada ise midenin makroskopik görünümü normaldi. Gastrit tespit edilen bu vakaların histopatolojik incelemesi sonucu altı vakada iltihabi hücre infiltrasyonu, üç vakada ise konjesyon bulgusu olarak kabul edilen vasküler ektazilerin ön planda olduğu dikkati çekti.

Neticede portal hipertansiyonlu hastalarda endoskopik olarak tespit edilen özofagus varisleri ile ultrasonografik bulguların birbirini desteklediği görüldü. Bu vakalarda konjesyona bağlı gastrit sık görülmesine rağmen portal hipertansiyonun şiddeti ile gastrit arasında anlamlı bir ilişki olmadığı dikkati çekti.

Summary: THE CORRELATION OF ENDOSCOPIC AND ULTRASONOGRAPHIC FINDINGS IN PATIENTS WITH PORTAL HYPERTENSION

We evaluated the relation between oesophageal varices which were diagnosed endoscopically and the findings of portal hypertension which were observed ultrasonographically in 20 patients with portal hypertension.

In cases with hepatic fibrosis it was observed that oesophageal varices were more significant and portal and splenic vein were wider. We saw that there was significant correlation among oesophageal varices, splenomegaly ($r: 0.511, p<0.05$), portal vein ($r: 0.471, p<0.05$) and splenic vein diameter ($r: 0.589, p<0.01$). In the other hand it was observed that there were significant correlation between portal and splenic vein diameter ($r: 0.511, p<0.025$). Mild gastritis in six patients, moderate gastritis in two patients and severe gastritis in one patient were shown respectively in 20 patients. Macroscopic appearances were normal in the rest of the 11 cases. It was observed histopathologically that in patients diagnosed as gastritis, inflammatory cell infiltration in six cases on vascular ectasia which was sign of congestion in three cases were predominant..

As a result it was found that for the diagnosis of oesophageal varices diagnosed endoscopic and ultrasonographic findings support each other. Despite the frequency of gastritis due to congestion, it was shown that the relation between the severity of portal hypertension and gastritis was not significant.

Anahtar kelimeler: Portal hipertansiyon, endoskopi, ultrasonografi.

Key words: Portal hypertension, endoscopy, ultrasonography.

Portal hipertansiyonlu hastalarda ultrasonografik inceleme sonucunda vena porta ve dallarında varikoz dilatasyonlar tespit edilmektedir. Endoskopik inceleme esnasında tespit edilen özofagus varisleri portal hipertansiyonun derecesi hakkında önemli bilgiler verir (1,2). Bizim bu çalışmadaki amacımız endoskopik inceleme esnasında tespit edilen özofagus varisleri ile ultrasonografik olarak tespit edilen portal hipertansiyon bulguları arasındaki korelasyonu araştırmaktır. Diğer taraftan portal hipertansiyonlu hastalarda gastrik mukozada konjesyon ve gastrit bulguları sık görülmektedir(2). Bu nedenle biz bu çalışmada portal hipertansiyonun ultrasonografik bulguları ve endoskopik incelemede tespit edilen özofagus varislerinin derecesi ile gastrik mukozadaki makroskopik ve histopatolojik değişiklikler arasındaki ilişkiyi araştırdık. Portal hipertansiyonda gözlenen özofagus varisleri ve gastropati ile ultrasonografik bulgular arasındaki ilişkiyi inceliyerek patolojik bulgulardan herbirinin portal hipertansiyonun varlığını göstermedeki önemini tayin etmeye çalıştık.

MATERYAL ve METOD

Çalışmaya 14'ü erkek, 6'sı kadın olmak üzere toplam 20 hasta alındı. Ortalama yaşı 38 olan bu hastaların tamamında portal hipertansiyonun nedeni karaciğer sirozu idi. Hastalarda siroz tanısı klinik ve laboratuvar bulgularına ilave olarak karaciğer aspirasyon biopsisiyle alınan materyalin histopatolojik incelemesi ile konuldu.

Ultrasonografi işlemi hastalar sabah aç iken bu konuda deneyimli radyologlar tarafından yapıldı. Hastalara işlem öncesinde herhangi bir premedikasyon uygulanmadı. Ultrasonografide dalak büyüklüğü ile portal ve splenik ven çapı ölçüldü. Ayrıca karaciğerin büyüklüğü ve ekojenitesi ile noduler ve fibröz yapının durumu incelendi.

Endoskopi işlemi Olympus marka GIF Q-10 ve Q-20 model panendoskopi cihazları ile yapıldı. Özofagus varisleri, varikoz venlerin genişliği dikkate alınarak 1/6 dereceden 6/6 dereceye kadar tasnif edildi. Özofagus incelendikten sonra mideye girilerek makroskopik inceleme yapıldı. Mide ve duodenum dikkatle incelenerek

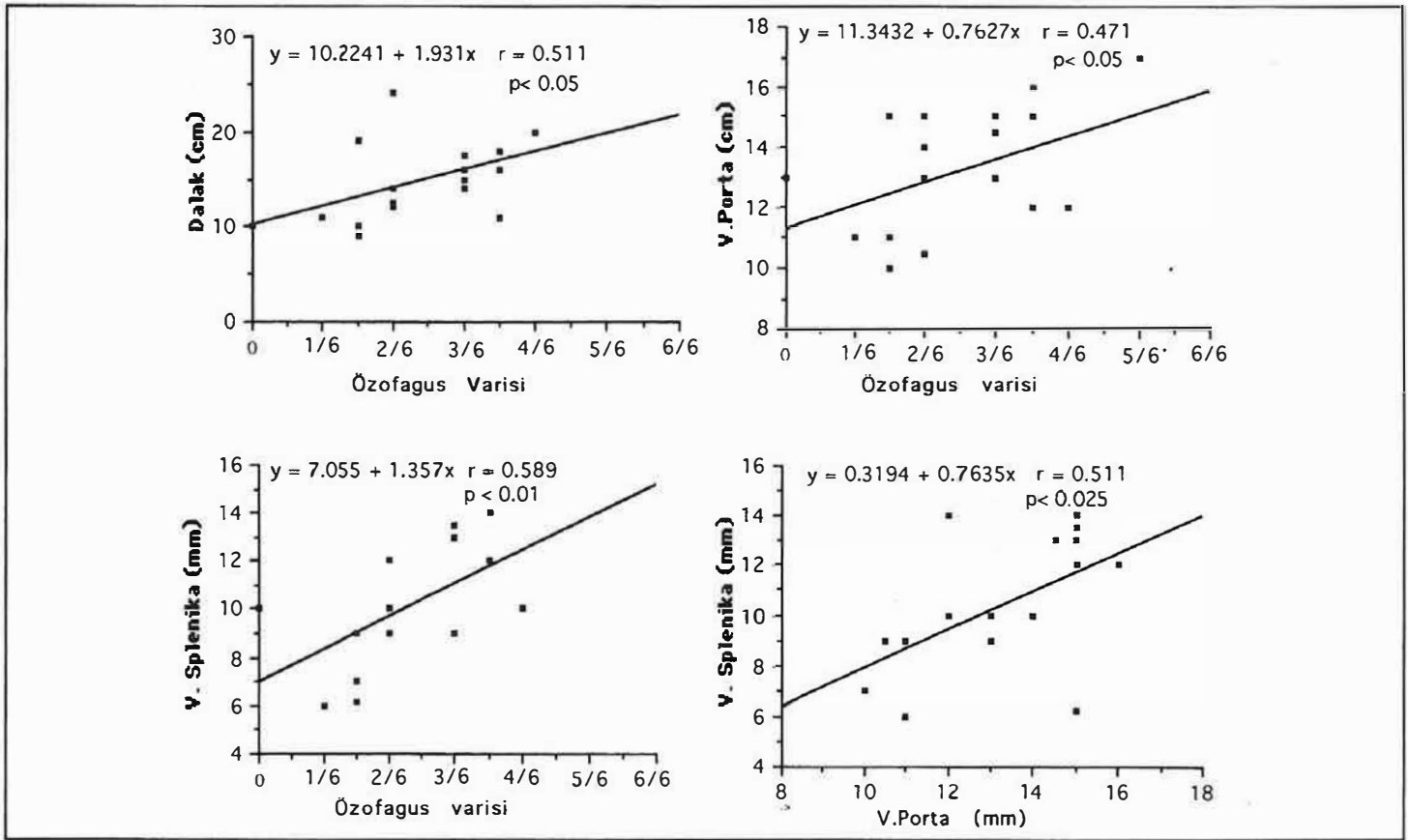
mukozada enflamasyon, erezyon, konjesyon ve benzeri lezyonların varlığı araştırıldı. Bu arada midenin değişik bölümlerinden biopsi alınarak mukozada staza bağlı bulguların olup olmadığı araştırıldı. Daha sonra regresyon testi yapılarak ultrasonografik bulguları ile endoskopi bulguları arasındaki korelasyonlar incelendi.

BULGULAR

Karaciğerin fibrotik olduğu vakalarda özofagus varislerinin daha belirgin, portal ve splenik venin ise daha geniş olduğu gözlemlendi. Ayrıca bu vakalarda dalak daha fazla büyümüştü. Özofagus varisleri ile dalak büyüklüğü($r: 0.511$, $p<0.05$), portal ven($r: 0.471$, $p<0.05$) ve splenik ven çapı ($r: 0.589$, $p<0.01$) arasında anlamlı korelasyon olduğu görüldü (Şekil 1). Ayrıca portal ve splenik ven çapları arasında da anlamlı korelasyon olduğu($r: 0.511$, $p<0.025$) dikkati çekti. Özofagus varisi tespit edilen 20 vakanın altısında hafif, ikisinde orta derecede, birinde ise belirgin gastrit görünümü vardı. Geri kalan 11 vakada midenin makroskopik görünümü normaldi. Gastrit tespit edilen bu vakaların histopatolojik incelemesi sonucu altı vakada iltihabi hücre infiltrasyonu, üç vakada ise konjesyon bulgusu olarak kabul edilen vasküler ektazilerin ön planında olduğu dikkati çekti. Ancak gastrit tespit edilen ve edilemeyen vakalarda özofagus varisleri, dalak büyüklüğü, portal ve splenik ven çapı açısından anlamlı fark yoktu. Keza gastritli hastalarda karaciğerin ekojenitesi ve büyüklüğü ile karaciğerdeki fibroz dokunun yaygınlığı, gastrit tespit edilmeyen hastalara nazaran belirgin farklılık arz etmiyordu.

TARTIŞMA

Sirozlu hastalarda gelişen karaciğer fibrozu nedeniyle portal sistemdeki kanın akışı engellenmekte, vena porta ve dallarında genişlemeler ortaya çıkmaktadır. Venöz dönüşün engellenmesi dalakta konjesyona neden olarak splenomegalinin gelişmesine yol açmaktadır. Portal ve splenik ven çapı ile özofagus varisleri ve splenomegalinin derecesi arasında korelasyon olması portal hipertansiyonlu hastalarda bu belirtilerin birlikte değerlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır(3,4).

Şekil 1: Özofagus varislerinin derecesi ile dalak büyüklüğü, splenik ve portal ven çapı arasındaki korelasyonlar ile splenik ve portal ven çapı arasındaki korelasyonlar.

Portal hipertansiyonlu hastalarda konjestif gastropatiye oldukça sık rastlanır. Nitekim bizim çalışmamızda da vakaların %45 inde gastrit tespit edilmiş, bu vakaların ise 1/3'ünde histopatolojik inceleme sonucu konjestif gastropati tespit edilmiştir. Cormack T ve arkadaşları da yaptıkları bir çalışma sonucunda portal hipertansiyonlu hastalarda gastrit insidensini yüksek bulmuşlar ve vakaların birçoğunda mide mukozasında varikoz dilatasyonlar tespit etmişlerdir. Ancak bu yazarlar mide mukozasındaki lezyonların şiddet ve yaygınlığı ile portal hipertansiyonun derecesi arasında anlamlı ilişki bulamamışlardır(3). Nitekim bizim çalışmamızda da mide mukozasındaki makroskopik ve histopatolojik değişikliklerin

şiddeti ile portal hipertansiyonun ultrasonografik bulguları ve özofagus varislerinin derecesi arasında anlamlı ilişki tespit edilemedi. Bu durum mukozadaki lezyonların konjesyon dışında değişik faktörlere (agresif ve defansif faktörler gibi) bağlı olarak değişebileceğini düşündürmektedir.

Neticede portal hipertansiyon gelişmiş sirozlu hastalarda endoskopik olarak tespit edilen özofagus varisleri ile ultrasonografik bulguların birbirini desteklediği görüldü. Bu vakalarda konjesyona bağlı gastrit sık görülmesine rağmen portal hipertansiyonun şiddeti ile gastrit arasında anlamlı bir ilişki olmadığı dikkati çekti.

KAYNAKLAR

1. Corbishley CM, Saverymuttu SH, Maxwell JD: Use of endoscopic biopsy for diagnosing congestive gastropathy J Clin Pathol 41: 1187-1190, 1988.
2. Dagrady AE, Mehler R, Tan DT, Stempien SJ: Sources of upper gastrointestinal bleeding in patients with liver cirrhosis and large esophagogastric varices. Am J Gastroenterol 54:458-463, 1970.
3. Mc Cormack TT, Sims J, Eyre-Brook I, Kennedy H, Gopel J, Johnson AG, Triger DR: Gastric lesions in portal hypertension: inflammatory gastritis or congestive gastropathy? Gut: 26: 1126-1232, 1985.
4. Taor RE, Fox B, Ware J, Johnson AG: Gastritis is gastroscopic and microscopic. Endoscopy 7:209-215, 1975.